

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Оновлення змісту дошкільної та початкової освіти в контексті компетентнісного навчання і виховання передбачає перехід від конструювання системи знань, умінь і навичок до проектування розвитку особистості, що здійснюється засобами особистісно зорієнтованих технологій і визначає адекватність результатів освіти до соціокультурних умов. У розробці змісту формування художньо-естетичної компетенції дітей у дошкільному навчальному закладі й початковій школі орієнтувались на принцип наступності як закономірність психічного й фізичного розвитку дитини. Задля цього вважаємо за доцільне оптимальне поєднання сучасних досягнень наукової думки із соціально-культурним досвідом українського народу в сфері господарювання, теоретичних і практичних компонентів дошкільної та початкової освіти.

Актуальність проблеми дослідження наступності в ознайомленні дітей 6-7 років з мистецтвом в роботі дитячого садка і школи не викликає сумнівів, оскільки у здійсненні неперервної освіти вагоме місце займають її дошкільна та початкова ланки, відповідно дошкільний і молодший шкільний вік не випадково вважають сенситивним періодом становлення особистості.

В ознайомленні дітей з мистецтвом чільне місце належить розвитку їх творчих здібностей і талантів. Визначаючи різні види діяльності, Аристотель доводив, що творчість (*poiēsis*) і вчинки (*praxis*) – не одне й те саме. Мислитель відносить мистецтво до творчості, а не до вчинків [1, с. 54]. Творчість має бути спрямована на створення творів мистецтва і предметів технічного виробництва, а вчинки пов'язані з вільним вибором, “практичним” (моральним і політичним) життям, універсальними правилами людської поведінки, загальними моральними й правовими нормами громадян полісу [Там само]. Отже, педагогічна діяльність повинна бути спрямована на саму людину, розвиток уроджених у ній задатків, здібностей, особливо її духовно-моральних сил на вдосконалення життя, отже, на досягнення людиною вищого блага, реалізацію нею смислу свого життя й призначення.

Сьогодні в багатьох навчальних закладах України спостерігаємо позитивні тенденції щодо використання освітніх технологій з формування художньо-естетичної компетенції дітей. Водночас науковці і практики звертають увагу на те, що в роботі дитячого садка і школи, які працюють сьогодні поряд, визначаючи й відстоюючи свої пріоритети, відсутня система навчання і виховання, яка б забезпечувала єдність та неперервність розвитку особистості на цих вікових етапах (А. Богуш, З. Борисова, О. Кононко, В. Кузь, Т. Поніманська, О. Савченко та ін.). Неузгодженість у змісті, методах керівництва і формах організації педагогічного процесу, внаслідок чого в першому класі не реалізується набутий дітьми в дитячому садку досвід, призводить до зниження пізнавального інтересу першокласників, ускладнює їх адаптацію до умов школи.

Розв'язання зазначених суперечностей можливе за умови наступності в роботі цих освітніх ланок.

Водночас у методичному контексті важливим вважаємо залучення дітей до практичної діяльності, в якій актуалізуються відповідні цінності, в т.ч. художньо-естетичні. Для цього виокремлюємо такі види праці:

самообслуговувальної: закріплення здобутих у дошкільному віці вмінь самостійно одягатись і роздягатись у певній послідовності, доглядати за своєю зовнішністю (зачіскою, одягом, взуттям), пришивати гудзики, виховання звички помічати та за можливості усувати неохайність у своїй зовнішності, неполадки в предметах повсякденного вжитку;

господарсько-побутового та природоохоронного спрямування: формування й закріплення умінь розстеляти й застеляти постіль, прибирати помешкання (очищати від пилу меблі та домашньо-побутову техніку, складати іграшки та навчальне приладдя, підмітати підлогу), прати дрібні речі (носову хустинку, ляльковий одяг), допомагати батькам у здійсненні простих щоденних покупок для сім'ї, готувати нескладні страви (сервірувати стіл, розкладати фрукти чи овочі на тарілці тощо) і поратись у господарству (подати молоток, потримати викрутку та ін.), привчання до посильної господарської праці на городі, у саду, на пришкільній ділянці (поливати квіти, збирати врожай), догляду за кімнатними рослинами, піклування про хатніх тварин (собаку, кішку, папугу, хом'яка) та домашню птицю (курей, качок, кролів тощо);

художньо-естетичного змісту: початкове ознайомлення з народними ремеслами і промислами (вишиванням, писанкарством, лозоплетінням, різьбленням, карбуванням, керамікою, ткацьким мистецтвом та ін.);

суспільно корисної праці: заготівля лікарських трав, збір макулатури [2].

Участь у шкільних гуртках чи трудових об'єднаннях: "Народний умілець", "Майстерня Діда Мороза", "Книжкова лікарня", "Ікебана"; гуртках із виготовлення макетів дитячих меблів (столів, стільців, парт), будинків (школи, крамниці, театру, музею), моделей іграшкових автомобілів, літаків, ракет тощо.

Розучування народних дитячих ігор ("Печу-печу бабку", "Ковалик", "Огірочки", "Сорока-ворона" і под.). Організація та проведення виховних заходів господарсько-профорієнтаційного змісту: ігри "Мандрівка професіями", "Ціна однієї хвилини", "Робінзонада", конкурс на краще читання віршів про професії, вогники "Посміхнися, квітко", "Рослини і тварини в українській пісні", "Українські віночки", "Традиції моєї родини" та інше.

Багаторічні традиції національного навчання і виховання учнів, наприклад, культивують у школах Івано-Франківщини (приміром, Яворівській ЗОШ Косівського району). Педагоги ретельно враховують виробниче оточення навчально-виховного закладу, особливості трудових традицій і звичаїв краю, наявну навчально-матеріальну базу, а також запити і пропозиції дітей та їхніх батьків. Тут створено регіональну програму з гуцульщинознавства для загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та вищих навчальних закладів (І. Пелипейко). У ній значна увага приділяється формуванню особистісних цінностей школярів засобами художньої праці та трудового навчання. Згідно з програмою в початковій школі на уроках *художньої праці* передбачається ознайомлення вихованців із виробами майстрів своєї місцевості (бондарів, ложкарів, столярів), взірцями гуцульської вишивки, кераміки, писанок, виробів

із металу, а також найпростішими елементами техніки їх виконання. Учні основної школи навчаються за окремими програмами, в яких чільне місце належить формуванню практичних навичок на уроках *трудового навчання*, – вишивання, різьби по дереву та інкрустації, кераміки, бондарства, лісівництва, гірського фермерства та ін.

Аналогічний досвід ознайомлення дітей з народним мистецтвом (писанкарством, вишиванням, бісероплетінням та ін.) поширюється в багатьох школах Львівщини, що є, безумовно, прогресивним явищем в умовах глобалізації, оскільки передбачає формування національного світогляду в зростаючої особистості.

Отож, у системі освіти наступність є одним із принципів навчання і виховання, що дає змогу встановити і практично реалізувати єдину цілісну систему педагогічних впливів на особистість дитини. Становлення такої системи ґрунтується на розумінні розвитку дитини як єдиного безперервного процесу з урахуванням своєрідності кожної ланки, адже кожний наступний етап є основою для продовження попереднього з формування елементів етнокультури.

Висновки. Мистецтво слугує дієвим педагогічним засобом розвитку творчої індивідуальності дитини дошкільного чи молодшого шкільного віку [3]. У роботі дошкільного навчального закладу та початкової школи необхідною умовою є неперервність, узгодженість, плановість, поступальний розвиток та інтегративність навчання й художньо-естетичного виховання на всіх етапах їх здійснення. Реалізація принципу наступності в естетичному вихованні дошкільника та молодшого школяра передбачає застосування різноманітних методів та їх варіативність залежно від вікових та індивідуальних особливостей; урахування рівня розвитку дитячого колективу; єдність мети й завдань, змісту виховання; взаємозв'язок форм, методів і прийомів виховання; співпрацю школи, сім'ї, громадськості, засобів масової інформації, соціального середовища в забезпеченні ефективності та неперервності виховного процесу; взаємозв'язок виховання й самовиховання; оптимізацію навчально-виховного процесу, упровадження ефективних педагогічних технологій; постійне вивчення педагогами рівня вихованості дітей задля коригування й удосконалення педагогічної діяльності; прогнозування можливих результатів виховання; визначення шляхів удосконалення професійної підготовки вихователів і вчителів.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель // Сочинения. В 4-х т. Т. 4 : перевод, вступ. статья и примеч. И. Д. Рожанский. – М. : Мысль, 1981.– С. 53–293
2. Будник О. Етноекonomічна компетенція школяра : монографія / О. Будник. – Київ-Івано-Франківськ, 2008. – 200 с.
3. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О. М. Отич ; Акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2009. – 45 с.